

votního prostředí nevyhnutelně ovlivňován. Záměrná realizace tohoto ovlivňování v podobě výchovy a vzdělávání (včetně učení) se proto musí vztahovat ke všem kategoriím a věkovým segmentům vzdělávaných. NPÚ se přitom věnuje jednotlivým skupinám nerovnoměrně a nesystematicky. Zmíněný projekt NAKI je v tomto ohledu bohužel podobně nedůsledný, když se zcela dominantně zaměřuje na děti, mládež a školní kolektivy. Vzdělávání dospělých nebyl vytvořen v rámci projektu odpovídající rámec ani analýza. Přitom jeden z referátů brněnského symposia byl nazván „Začínat je třeba u dospělých“. Připomeňme také, že klienty vyžadujícími nejvyšší odbornost edukace jsou profesionální památkáři. Specifičnost jejich profesního vzdělávání spočívá v potřebě jeho provázanosti s řešením profesního růstu a personálního managementu.

Odpovědní edukátoři

Vzdělavatelé, vychovatelé a další organizátoři edukace v památkové péči představují početné a značně různorodé seskupení osob, které koresponduje se širší předmět, cílovými skupinami i všemi typy a úrovněmi vzdělávání. Nejde samozřejmě pouze o profesionální pedagogy. V samotném NPÚ k nim už dnes patří i průvodci na objektech, ale do jisté míry i všichni památkáři garanti a mnozí další obhajující a zprostředkovávající památky občanům. Zároveň je oblast edukace, a to i v péči o kulturní dědictví, předmětem realizace neuvěřitelným množstvím subjektů a organizací, škol, nadací, spolků, grantových týmů pedagogů i disciplinárních specialistů, profesionálů i nadšenců. Edukace se stala politicky i finančně podporovanou, a tudíž atraktivní nejen jako zájem, ale i živobytí.¹²

Za této situace je dvojnásob důležité vycházet z celkové představy, koncepce edukace a jejího zajištění a samo sebou zvláště ze srozumitelného vymezení role NPÚ v něm. V ústavu se zdá být jasná představa o vzdělávání a výchově poskytovaných na zpřístupněných objektech. Edukační centra při ÚPS jsou namísť. Na druhou stranu je nepopíratelné, že komplexní přístup památkové péče je garantován odbornými pracovišti. V nich je však způsob pokrytí edukační problematiky fakticky nedomyšlený. Je pouze zřejmé, že se bude od edukace na objektech podstatně lišit. Pochybno se jeví snaha vytvářet na ÚOP jakási centra elementárních edukačních programů, které mnohem lépe zvládnou vzdělávací instituce státní či nestátní. Naopak odborní památkáři ÚOP mohou být efektivní jako zprostředkovatelé expertních znalostí i dovedností.

Projekt NAKI znamenal jeden důležitý přínos. Do řešení problematiky vzdělávání a výchovy v NPÚ systematicky zapojil pedagogy.¹³ Také se ovšem, jako většina výzkumných úkolů, nevyvaroval nebezpečí negativní stránky teambuildingu – výběrovosti a uzavřenosti řešitelského kolektivu. Jestliže jsme v předchozím upozorňovali na chybný konceptní základ celé

oblasti edukace v památkové péči a potažmo i v projektu, pak právě v otázce personálního zázemí jsme zaznamenali alespoň určitý jeho náznak. Máme na mysli sestavu regionálních edukačních center obsazených profesionálními edukátory. Neodvážujeme se přesto mluvit o systému, zvláště když zcela nevyjasněna zůstala pozice center na ÚOP. V každém případě se zdá, že v projektu byla zvolena strategie podle které základem a prvotním krokem realizace edukace v NPÚ je zajištění pracovních míst pro profesionály. Nezpochybnitelný úspěch i další záměry v tomto snažení by nás neměly odvrátit od logiky, že na počátku smysluplné činnosti by měly být jasné vymezené cíle, obsahy a úkoly, pro něž je personální zajištění pouze prostředkem.

Klíčovým nástrojem praktické činnosti vzdělavatelů je didaktika. Památková péče se vyučuje v mnoha vzdělávacích programech u nás i v zahraničí, a přesto její *oborová didaktika* není systematizována. Nejde o doklad nepotřebnosti, ale komplikovanosti a dynamiky kmenového interdisciplinárního oboru. Vcelku pochopitelný vzor je spatřován v muzejní pedagogice, záviděníhodným způsobem rozvinuté disciplíně. Ta je snad dobře aplikovatelná pro edukaci na hradech a zámcích, ale pro komplexní vzdělávání a výchovu v památkové péči jen v té míře, jak jsou si příbuzné péče o sbírky a péče o památky.

Co dál

Končící projekt NAKI je samozřejmě pouze dílčím výzkumným úkolem (byť i s navrhovaným pokračováním), na který nelze klást nároky celkového řešení problematiky edukace v památkové péči. Jinak je tomu u Metodického centra vzdělávání při ÚOP v Telči. Pokus byť i jen o diskusi o tomto centru půl roku po jeho vzniku zůstává zatím nenaplněn obsahem. V menším očekávání jsme ohledně dalšího důležitého úkolu a také výzvy – koncepce vzdělávání jako součásti koncepce NPÚ pro roky 2016–2020, která má být zpracována do konce letošního roku. Edukace v památkové péči se v uplynulých letech významně rozvinula, přičemž k tomu přispěl jak odkazovaný projekt, tak i další aktivity památkářů NPÚ. Je však nejvyšší čas začít se zabývat integrací, spoluprací a udržitelností celé sféry, koordinací a vzájemným posilováním jednotlivých programů, institucí, zdrojů i myšlenkového úsilí.

Vít Jesenský

■ Poznámky

12 Srovnej např. paralelní projekty NAKI NPÚ a Centra dohody. Viz <http://www.kulturazazitkem.cz/>. [cit. 21. června 2015].

13 Ještě více než lektorů by ale bylo třeba pedagogů a andragogů – odborníků na projektování vzdělávání.

1

2

Obr. 1. Projev Tibora Navracicsa při slavnostním předání označení „Evropské dědictví“ v knihovně Solvay dne 15. dubna 2015. (Foto: Ezequiel Scagnetti, 2015)

Obr. 2. Zástupci oceněných pamětihodností na slavnostním vyhlášení dne 15. dubna 2015. (Foto: Ezequiel Scagnetti, 2015)

Označení „Evropské dědictví“ za rok 2014

Dne 10. března 2015 obdrželo 16 evropských pamětihodností označení „Evropské dědictví“. Slavnostní předání se uskutečnilo 15. dubna v knihovně Solvay v Bruselu. Ceremonie se zúčastnil spolu s evropskými politickými představiteli a nezávislými odborníky Tibor Navracics, evropský komisař pro vzdělávání, kulturu, mládež a sport. Výběrové řízení proběhlo na dobrovolné bázi a zúčastnilo se ho 18 členských států Evropské unie.¹ Evropské komisi bylo předloženo celkem 36 nominací, které byly posuzovány s ohledem na jejich roli v evropské historii a na činnosti, které rozvíjejí a které upozorňují na jejich evropský rozměr. Po sérii debat vydal nezávislý panel expertů, odpovědný za posouzení žádostí na základě stanovených kritérií, v polovině prosince 2014 svou zprávu.²

■ Poznámky

1 Belgie, Bulharsko, Česká republika, Německo, Řecko, Španělsko, Francie, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko a Slovensko.

2 http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/heritage-label/index_en.htm [cit. 22. dubna 2015].

Ocenění, které zvýrazňuje pamětihodnosti a události oslavující a symbolizující evropskou integraci, ideály a historii, obdrželi:

- Centrum antických Athén, Řecko
- Opatství Cluny, Francie
- Archiv Koruny Aragonské, Španělsko
- Lublínská unie, Polsko
- Münster a Osnabrück – Místa Vestfálského míru, Německo
- Všeobecná knihovna univerzity v Coimbre, Portugalsko
- Ústava z 3. května 1791, Polsko
- Zámek Hambach, Německo
- Zákon o zrušení trestu smrti, Portugalsko
- Residencia de Estudiantes, Španělsko
- Kaunas v letech 1919–1940, Litva
- Partyzánská nemocnice Franja, Slovinsko
- Dům Roberta Schumana, Francie
- Dům Alcide De Gasperiho, Itálie
- Panevropský piknik, Maďarsko
- Historická loděnice v Gdaňsku, Polsko

Při slavnostním vyhlášení obdržela oceněná místa plakety s logem označení „Evropské dědictví“ a byla zahrnuta do komunikační a propagační strategie Evropské unie. Vítězové se v návaznosti na ceremonii dne 16. dubna zúčastnili výroční konference, kde navázali kontakty s ostatními oceněnými statky a kde se navzájem poučili ze svých úspěchů.

Historie a principy označení „Evropské dědictví“

Označení „Evropské dědictví“ je novou iniciativou Evropské unie, která se zakládá na mezivládní iniciativě zahájené v roce 2006, do níž se zapojilo sedmáct evropských zemí, včetně České republiky. Každý členský stát zapojený do iniciativy mohl nominovat čtyři pamětihodnosti, kterým bylo uděleno označení v roce 2009. Původní mezivládní iniciativa byla v roce 2011 podpořena Rozhodnutím Evropského parlamentu a Evropské rady a tím bylo zavedeno opatření Evropské unie pro označení „Evropské dědictví“. Jeho cílem je upozornit na pamětihodnosti, které vyzdvihují a symbolizují evropskou integraci, ideály a historii. Pamětihodnosti označené tímto novým titulem lze definovat jako přírodní, podvodní, archeologické, průmyslové nebo městské pamětihodnosti, kulturní krajiny, památná místa, kulturní statky a také nehmotné dědictví, které sehrály významnou úlohu v dějinách Evropy a při budování EU, mají symbolickou hodnotu pro Evropu a pomáhají evropským občanům získat poznatky o společném kulturním dědictví, evropských dějinách, budování EU, demokratických hodnotách a lidských právech. Označení se liší od ostatních iniciativ v oblasti kulturního dědictví, jako jsou Seznam světového dědictví UNESCO, Úmluva UNESCO o nehmotném kulturním dědictví nebo Evropská kulturní trasa Rady Evropy, především tím, že se nezaměřuje na ochranu pamětihodností, ale

cílí na propagaci jejich evropského rozměru, na zpřístupnění co nejširší veřejnosti a na zajištění vysoce kvalitních informačních, vzdělávacích a kulturních aktivit. Od 1. ledna 2014 je označení „Evropské dědictví“ součástí nového komunitárního programu Evropské Unie Kreativní Evropa (Creative Europe).³

Česká republika a označení „Evropské dědictví“

Za Českou republiku byly v rámci mezivládní iniciativy v roce 2009 nominovány zámek Kynžvart, Dolní oblast Vítkovice (areál Důl Hlubina, koksovna a vysoké pece Vítkovických železáren), Zlín (město Tomáše Bati) a Vysoká u Příbrami (Památník Antonína Dvořáka). V loňském roce proběhla renominace těchto lokalit, ve které byli zástupci z České republiky neúspěšní. Běžné výběrové řízení bylo zahájeno letošním rokem a členské státy v něm mohly nominovat dvě pamětihodnosti. Toto řízení se realizuje ve dvou fázích. Nejprve je proveden předvýběr na národní úrovni. V České republice je pověřena tímto úkolem národní porota složená z pěti odborníků napříč kulturními sektory, které jmenuje ministr kultury.⁴ Výběr národní poroty se zasílá Evropské komisi do Bruselu. Zde provede panel 13 nezávislých odborníků, jenž je jmenován Evropským parlamentem, Evropskou radou, Evropskou komisí a Výborem regionů, konečný výběr. Uzávěrka pro podání do Bruselu byla v tomto roce stanovena na 1. března 2015.

Jednání národní poroty proběhlo 5. února 2015 na Generálním ředitelství Národního památkového ústavu. Z celkem 6 došlých přihlášek vybrali její členové kandidáty z Plzně a Olomouce. Vedle vybraných žadatelů podaly svou kandidaturu do národního kola pro předvýběr pamětihodností ucházejících se o označení „Evropské dědictví“ kostel Neposkvrněného početí Panny Marie v Dubí, státní hrad Karlštejn, kostel sv. Františka a sv. Viktora v Ostravě-Hrušově a Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbrami. Plzeňský kandidát zaujal členy národní poroty především velice kvalitním zpracováním žádosti. Národní porota konstatovala, že „*Loosovy interiéry v Plzni mají důležitou evropskou hodnotu nejen ve vztahu k osobnosti a práci světově známého architekta, ale také prostřednictvím příběhů židovských rodin, které tyto apartmány nebo domy vlastnily a které připomínají jednu z nejtragičtějších událostí v moderní historii, která se dotkla celé Evropy, tedy holocaustu*“. Mezi silné stránky olomouckého kandidáta národní porota vyzdvihla „*nejen historii místa, neboť Arcidiecézní muzeum je součástí komplexu Olomouckého hradu, který je národní kulturní památkou, ale také samotné sbírky, jež vyprávějí příběh o téměř tisícileté duchovní kultuře olomoucké arcidiecéze a jež byly již v roce 2009 oceněny Evropskou cenou za kulturní dědictví (Europa Nostra)*“. Další kolo výběru na evropské úrovni proběhne v roce 2017.

Pavla Hlušíčková, Sekce pro kulturní dědictví

■ Poznámky

3 <http://www.kreativnievropa.cz/cs/oznaceni-evropske-dedictvi/> [cit. 22. dubna 2015].

4 Národní porota je složená ze zástupců Ministerstva kultury (Ing. Zdeněk Novák), Národního památkového ústavu (Ing. arch. Naděžda Goryczková), Národního filmového archivu (Vladimír Opěla), Památníku národního písemnictví (Mgr. Zdeněk Freisleben) a Národního ústavu lidové kultury (PhDr. Jan Krist).

Co nového v Brně

13. prosince 2014 byla v Brně zpřístupněna pro veřejnost vila Stiassni. Téměř po třech letech obnovy exteriéru i interiéru stavby včetně rekonstrukce zahrady s bazénem, tenisovým kurtem i skleníky se v plné kráse zaskvělo dílo architekta Arnošta Wiesnera.

Rodinný dům v Brně-Pisárkách na ulici Hroznové 14 si nechal postavit v roce 1927 movitý brněnský podnikatel Alfréd Stiassni (1883 v Brně – 1961 v USA) se svou ženou Hermínou (1889 v Ústí nad Labem – 1962 v USA), ještě movitější dcerou severočeského uhlobarona.

Wiesner, renomovaný architekt (v Brně projektoval například Palác Morava na Malinovského náměstí, krematorium apod.), situoval vilu ve svahu pod ulicí Preslovou, směrem k Pisárkám. Vstup do areálu byl původně pouze z ulice Hroznové. Současná obnova vily se zaměřila na zdůraznění původní funkce jednotlivých částí domu i zahrady a v plné míře uplatnila architektův záměr i rukopis. Díky nalezené dokumentaci (fotografiím a kresbám paní domu) se podařilo obnovit detaily i ty části interiéru, které „cizí uživatelé“ pozměnili. Ve vile se kupodivu zachovalo mnoho původního nábytku, který si rodina sama vybírala dle svých možností a vkusu. Architekt se tedy v interiéru, výjma schodiště pro obsluhu a drobné detaily spíše funkčního charakteru, nemohl moc uplatnit. A když si majitelka přála mít v zahradě grotto, Wiesner se odporoučel...

V rozlehlém domě žila rodina s jedinou dcerou Susanne (1923 v Brně – 2005 v USA) do února 1938, kdy se jí podařilo před nacisty odcestovat do ciziny, nejprve do Londýna, později do Kalifornie.

V době okupace byl majetek Stiassnych jakožto židovské rodiny zabaven gestapem, po konci války v roce 1945 připadla vila jako konfiskát československému státu. Byla využívána k ubytování státních návštěv (odtud zžitý název vládní vila) a po nějakou dobu sloužila pro reprezentační účely Brněnských veletrhů a výstav. V 80. letech 20. století byla renovována a v roce 2009 převedena pod správu NPÚ, ÚOP v Brně jako památkový objekt. V Brně se tak vila Stiassni – vedle vily Tugendhat a Jurkovičovy vily – stala v pořadí již třetí stavbou svého druhu, která je zpřístupněna veřejnosti. V dohledné době se v Brně připravuje ke zpřístupnění ještě